

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑

**กรณีศึกษานายยอด ปอง¹ : คนไร้สัญชาติใน ท.ร.38/1 แห่ง มหาวิทยาลัยบูรพา
โดย นางสาวปวีณา โกศลจิตกุล²**

บันทึกการสอบปากคำผู้ร้องของบางกอกคลินิก

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2554

ข้อเท็จจริง³

นายยอด ปอง คนไร้สัญชาติ เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2531 โรงพยาบาลที่เชียงตุง ประเทศพม่า ไม่ทราบชื่อโรงพยาบาลแน่ชัด เพราะเขียนเป็นภาษาพม่า โดยมีแพทย์หญิงเป็นผู้ทำคลอดให้ โดยนายแม่ลี ปอง ซึ่งเป็นนายแม่ของยอดทราบชื่อนายหมอและยังมีการติดต่อกับนายหมอท่านนี้อยู่ แต่ยอดไม่มีหลักฐานแสดงการเกิด โดยยอดได้อธิบายว่า ผู้นำหมู่บ้านในเผ่าปะหล่องมีการจัดบันทึกรายละเอียดว่า มีใครในเผ่าเกิดที่ไหน เมื่อไร ชื่ออะไร แต่เป็นภาษาไทยใหญ่ ซึ่งยอดเชื่อว่าบันทึกนี้อยู่ที่นายแม่ หรืออีกกรณีคือทางโรงพยาบาลมีบันทึกไว้ แต่นายแม่ไม่เคยไปขอ

ปี พ.ศ. 2531-2537 ยอดอาศัยอยู่ที่เชียงตุง มีพี่สาวและพี่ชายรวมทั้งหมด 8 คน แต่มีเพียง 3 คนที่ยอดคุ้นเคยด้วยคือ พี่สาวคนโต (นายน้อย ปอง) พี่สาวคนรอง (นายอาม ปอง) และพี่สาวคนที่แปด (นายเอื้อย นายหลง) ซึ่งในปัจจุบันพี่ของยอดเสียชีวิตแล้ว 6 คน (รวมถึงนายน้อย) หายสาบสูญอีก 1 คน (นายอาม) โดยทางครอบครัวมีบ้านและที่นา (ปัจจุบันได้ขายไปแล้ว) ยอดไม่ได้เข้าเรียนเพราะเป็นช่วงเวลาที่พักแม่กำลังจะอพยพมาทำงานที่เมืองไทย โดยการชักชวนของคนรู้จักที่เคยมาทำงานที่สมุทรสาคร ซึ่งนายน้อย และนายอาม ได้เข้ามาทำงานในประเทศไทยก่อนแล้ว

ปี พ.ศ. 2538 ยอดและครอบครัวได้อพยพเข้ามาที่สวนกล้วยไม้ของก้านันสมรักษ์ ชูสังข์ ที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยอาศัยอยู่กับพ่อแม่และพี่สาวคือนายเอื้อย โดยนายน้อยซึ่งทำงานอยู่โรงงานใกล้เคียงกันได้แวะเวียนมาเยี่ยมบ่อยๆ

ปี พ.ศ. 2539 นายพ่อ (นายเส้า ปอง) ป่วยเป็นมะเร็ง กลับไปรักษาตัวที่เชียงตุงและเสียชีวิตในเวลาต่อมา ยอดได้กลับไปประเทศพม่าในปีนั้นเพียงครั้งเดียวเพื่อร่วมงานศพของพ่อนับตั้งแต่อพยพมาที่ประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2541 ครอบครัวของยอดได้ย้ายไปทำงานที่โรงงานพลาสติกรุ่งเรืองถาวร โดยเจ้าของกิจการคือเจ้เรือง ได้พายอดไปสมัครเรียนชั้น ป.1 ที่โรงเรียนวัดท่าเส้า โดยยอดไม่มีเลขประจำตัวนักเรียน

¹ นายยอด ปอง เป็นกรณีศึกษาที่ร้องมาที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2549 นอกจากนี้ นายยอด ปอง ยังอาสาที่จะเป็นผู้จัดห้องเรียนสอนกฎหมายเพื่อเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติในโรงเรียน นवलนรดิศวรวิทยาคม รัชมิ่งคลาสิก และ โรงเรียนนละแวกใกล้เคียง ถึง 2 ครั้ง ได้แก่ “โครงการอบรมกฎหมายเพื่อคนไร้รัฐ” เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2553 และ “โครงการค่ายกฎหมายเพื่อคนไร้รัฐไร้สัญชาติ: แบ่งปันเพื่อรอยยิ้ม” เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2554 โดยทาง โครงการบางกอกคลินิก (เพื่อให้คำปรึกษากฎหมายด้านสถานะและสิทธิบุคคล) กองทุนศาสตราจารย์คณิง ภาไชย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้การสนับสนุนการอบรมกฎหมายทั้ง 2 ครั้ง

² นิติศาสตรบัณฑิต (ธรรมศาสตร์), LL.M. (Master in Laws), School of Law, Trinity College, University of Dublin, Ireland สมาชิกโครงการบางกอกคลินิกฯ กองทุนศาสตราจารย์คณิง ภาไชย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

³ จากการสรุปจากแบบสอบถามที่ทำโดยนายยอดปองเองเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2554 และการสอบปากคำเพิ่มเติมโดยนางสาวปวีณา โกศลจิตกุล วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2554

ปี พ.ศ. 2542 นายน้อยเสี่ยชีวิต นายแม่ลีเดินทางกลับเชียงใหม่ ยอดอยู่กับนายเอื้อยที่โรงงานพลาสติกอีกแห่งซึ่งเจ้าของกิจการคือเจ๊ต๊ึก เป็นคนรู้จักกับเจ๊เรื่อง จากนั้นนายเอื้อยอยากให้ออดออกจากโรงเรียน ยอดจึงหนีไปอยู่กับครุวาริ โพธิ์สวัสดิ์เป็นเวลา 1 เทอม จนกระทั่งนายแม่ลีกลับมาประเทศไทยจึงกลับมาอยู่ที่โรงงานตามเดิมและอยู่จนกระทั่งเรียนจบป.3

ปี พ.ศ. 2544 อยู่ที่โรงงานกล้วยไม้ที่จังหวัดสมุทรสาคร และปี พ.ศ. 2545 ได้ย้ายไปที่สวนกล้วยไม้ที่บางแค ซึ่งเป็นของกำนันสมรักษ์เช่นกัน และอยู่ที่นั่นจนกระทั่งจบป.6 ที่โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง

ปี พ.ศ. 2547 มีการจดทะเบียนคนต่างด้าว โดยยอดและนางลีผู้เป็นแม่ได้จดทะเบียนและได้รับบัตรสีชมพู โดยตอนแรกนายรุ่งโรจน์ ชูสังข์ (ลูกชายของกำนันสมรักษ์ ชูสังข์) ซึ่งดูแลสวนกล้วยไม้ที่บางแคเป็นผู้ที่ช่วยจัดการเรื่องการขึ้นทะเบียน จึงทำให้ ยอด ปอง มีเอกสารพิสูจน์ตัวตนคือ แบบรับรองรายการทะเบียนประวัติของคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ (ท.ร. 38/1) เลขประจำตัว 00-1040-103100-4 และ นางลี ปอง ก็มีเอกสารในลักษณะเดียวกัน แต่มีเลขประจำตัว คือ 00-1040-103164-1 โดยใช้ที่อยู่ของสวนกล้วยไม้ที่บางแคเป็นที่อยู่ขณะจัดทำทะเบียน

ในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการย้ายที่อยู่ทะเบียนประวัติไปเป็นที่อยู่ของโรงงานพลาสติกรุ่งเรืองถาวร เนื่องจากในปีเดียวกันนี้ ครอบครัวของยอดก็ได้ย้ายกลับมาทำงานที่โรงงานพลาสติกอีกครั้ง และยอดได้เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนนवलนรดิศวิทยาควม รัชมังคลาภิเษก

ปี พ.ศ. 2549 ครอบครัวได้ย้ายกลับมาทำงานที่สวนกล้วยไม้ที่จังหวัดสมุทรสาคร จนกระทั่งยอดเรียนจบม.4

ปี พ.ศ. 2552 นายเอื้อยและสามี (นายใส นายหลง) ย้ายไปอยู่จังหวัดเชียงราย โดยนายแม่ลีไปอยู่ด้วย ยอดจึงอาศัยอยู่กับนายณปภา เกียรติการค้า หรือป้ายอด ซึ่งขายอาหารในโรงเรียนนवलนรดิศ

ปี พ.ศ. 2553 ยอดได้ย้ายไปอยู่กับเพื่อนสนิทคือ นายชัตติยะ แพงคำแหง

ปี พ.ศ. 2554 ยอดเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยบูรพา ตอนแรกได้อาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย แต่มาย้ายมาอยู่ที่บ้านเช่าใกล้มหาวิทยาลัยกับเพื่อนอีก 4 คน

จุดเกาะเกี่ยวกับประเทศพม่า

ยอดเกิดที่โรงพยาบาลที่เชียงใหม่ ประเทศพม่า และอาศัยอยู่ที่ประเทศพม่าจนกระทั่งอายุ 7 ปี

นายแม่ลี ปอง มีบัตรประจำตัวที่ออกโดยประเทศพม่าที่เรียกว่า “มะโป่งดิน” และมีความรู้ในการฟังและพูดภาษาไทยใหญ่

ปัจจุบันมีญาติ (ลุงและป้า) อาศัยอยู่ที่ประเทศพม่า คือ 1. พี่สาวบุญธรรมของนายแม่ลี ปอง (ไม่ทราบชื่อ) มีที่ดินและบ้านอยู่ที่ประเทศพม่า โดยได้รับรองการรับรองสถานะคนสัญชาติพม่าในทะเบียนราษฎรพม่าแล้ว 2. นายหนาน เป็นพี่ชายของนายแม่ลี และเป็นพ่อบุญธรรมของยอด มีบ้านและที่ดินอยู่ที่ประเทศพม่า และมีสัญชาติพม่า ซึ่งยอดยังคงมีการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์กับนายหนานอยู่ 3. น้องสาวของนายแม่ลี อาศัยอยู่ที่เมืองโพง 4. น้องสาวของนายแม่ลี อาศัยอยู่ที่ดอยอ่างขาง โดยเป็นบุคคลพื้นที่สูง

จุดเกาะเกี่ยวกับประเทศไทย

ยอดอพยพมาอยู่ที่ประเทศไทยตั้งแต่อายุ 7 ปี โดยกลับไปประเทศพม่าเพียงครั้งเดียวในปี พ.ศ. 2539 เนื่องจากนายพ่อเสาได้เสียชีวิตลง

ยอดได้เข้าเรียนที่โรงเรียนของรัฐไทยตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนกระทั่งปัจจุบันยอดกำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยบูรพา

เขาได้ร่วมทำกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐ อีกทั้งมีเป็นคนที่มีความสามารถพิเศษด้านนาฏศิลป์ไทย ทั้งการรำและขับร้องโดยได้รางวัลระดับประเทศ และเป็นนักเรียนพระราชทาน

ปัจจุบันนายแม่สี อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านปะหล่องโป่งเหนือ จังหวัดเชียงราย

นายเอื้อย นายหลง ซึ่งได้แต่งงานกับนายใส นายหลง (ไม่มีสัญชาติไทย) โดยมีบุตรด้วยกัน 3 คน ทุกคนอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านปะหล่องโป่งเหนือ จังหวัดเชียงราย

ข้อกังวลใจของนายยอด ปอง

1. เรื่องของผลกระทบด้านสิทธิในการถือครองทรัพย์สิน ในกรณีของการเปิดบัญชีธนาคาร ยอดไม่สามารถขอทำบัตรเดบิตเพื่อใช้ถอนเงินจากตู้เอทีเอ็มได้ ทั้งที่มีบัญชีธนาคารเป็นชื่อของตน ธนาคารออมสินปฏิเสธเนื่องจากยอดไม่มีบัตรสีชมพูมีแสดง
2. ยอดได้รับผลกระทบในเรื่องของการสมัครเข้าเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากระบบไม่รองรับเลขประจำตัว 13 หลัก ขึ้นต้นด้วย 00 ของยอด จึงทำให้เสียสิทธิในการสมัครเข้าเรียน
3. เรื่องความยากง่ายของการที่คนสัญชาติไทยจะรับยอดเป็นบุตรบุญธรรม กรณีนี้คืออาจารย์ท่านหนึ่งของยอดอยากรับยอดเป็นบุตรบุญธรรม
4. ตัวนายยอดเองอยากได้สัญชาติ ไม่ว่าจะป็นสัญชาติไทยหรือสัญชาติพม่า หากเป็นไปได้ในห้าปีข้างหน้าอยากเป็นคนมีสัญชาติ แต่โดยส่วนตัวอยากทำงานรับราชการไทย จึงปรารถนาสัญชาติไทยมากกว่า
5. เรื่องการถือครองที่ดิน กรณีนี้เป็นความกังวลใจของนายเอื้อย เนื่องจากนายเอื้อยและครอบครัวอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านปะหล่องโป่งเหนือ โดยที่ดินดังกล่าวเป็นของหลวงพ่อกันหนึ่ง โดยชาวเขาเผ่าปะหล่องสามารถจับจองซื้อที่ดินดังกล่าวได้เพื่อใช้ในการปลูกบ้านหรือทำมาหากิน กรณีนี้คือหากนายเอื้อยหรือนายใสเสียชีวิต ที่ดินดังกล่าวจะเป็นมรดกตกทอดไปสู่ลูกๆได้หรือไม่

ข้อสังเกต

1. บัตรประจำตัวบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งกรมการปกครองได้ออกให้แก่นายยอด โดยอาศัยกฎหมายการทะเบียนราษฎรหาย ในช่วงที่ยอดเรียนชั้น ม. 4-5
2. ใบทะเบียนแสดงผลการเรียนและแบบรับรองรายการทะเบียนประวัติของคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ (ท.ร. 38/1) ระบุว่ายอดเป็นคนสัญชาติพม่า ทั้งที่นายยอดยังมีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติ เพราะยังมิได้รับการรับรองสิทธิในสัญชาติพม่าโดยนายทะเบียนราษฎรพม่า

3. ยอดไม่มีหลักฐานของการอาศัยอยู่ในประเทศพม่าในช่วงปี พ.ศ. 2531-2537 หากไม่พบสมุดบันทึกการเกิด
4. หลักฐานการอาศัยอยู่ในประเทศไทยในขณะที่ที่ยอดมี คือ (1) แบบรับรองรายการทะเบียนประวัติของคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ (ท.ร. 38/1) (2) หลักฐานการศึกษา (3) บัญชีธนาคารออมสิน และ (4) พยานบุคคลจำนวนไม่น้อยที่เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือได้
5. ที่อยู่อาศัยตามทะเบียนราษฎรเป็นที่อยู่ของโรงงานพลาสติกรุ่งเรืองถาวร แต่ที่อยู่จริงเป็นบ้านที่อยู่กับเพื่อนใกล้ๆ มหาวิทยาลัยบูรพา
6. บ้านเลขที่ 41 แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กทม. เป็นที่อยู่ของอาจารย์สุรภี โสภารองผู้อำนวยการโรงเรียนฤทธิณรงค์รอน ซึ่งเคยเป็นอาจารย์สอนภาษาไทยของยอดเมื่อครั้งที่อาจารย์สอนอยู่โรงเรียนนวลนรดิศ โดยได้ให้ความช่วยเหลือแก่ยอดและให้ใช้ที่อยู่ในการรับส่งจดหมาย
7. ผู้เขียนมีความเห็นเรื่องเงื่อนไขในการขอแปลงสัญชาติตามพระราชบัญญัติสัญชาตินั้น กรณีการที่เคยทำความดีแก่ประเทศหรือทำนวยประโยชน์แก่ทางราชการนั้น กรณีของยอดซึ่งเป็นผู้ที่มีความโดดเด่นในด้านการทำกิจกรรมต่างๆไม่ว่าจะระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด หรือระดับประเทศ แต่การได้รับรางวัลต่างๆ อาจจะไม่พอพิสูจน์ว่าได้เคยทำความดีแก่ประเทศ เนื่องจากเป็นการแข่งขันหรือประกวดในความสามารถส่วนตัวของยอด แต่หากจะพิสูจน์ว่าได้ทำนวยประโยชน์แก่ทางราชการนั้นจะมีความเป็นไปได้มากกว่ามาก เนื่องจากยอดเป็นแกนนำและวิทยากรในการเผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายสิทธิ ซึ่งเป็นโครงการของกระทรวงยุติธรรม อีกทั้งเป็นคณะกรรมการบริหารงาน สภાเด็กและเยาวชน กรุงเทพมหานคร และเป็นหัวหน้ากลุ่มบริหารงานด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของสภาเด็กและเยาวชน กรุงเทพมหานคร โดยจะได้รับเงินงบประมาณในการจัดค่ายและกิจกรรมต่างๆที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชนไทย
8. หลังจากการพูดคุยกับนายยอด ผู้เขียนเห็นว่ายังมีหลายข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่นายยอดจะต้องนำมาใช้หรือหาข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับตนเองดังนี้ เรื่องสมุดขี้ที่บันทึกเกี่ยวกับการเกิดโดยผู้นำหมู่บ้าน, หนังสือรับรองการเกิดโดยอาจตรวจสอบกับนายแม่หรือทางโรงพยาบาลให้แน่ใจว่าไม่มี หรือมีแต่ไม่ได้ขอ, เรื่องบัตรประจำตัวที่ออกโดยรัฐพม่าของนายแม่สี, หลักฐานเกี่ยวกับทะเบียนประวัติของนายเอื้อย ปอง, รายละเอียดเกี่ยวกับปู่ย่าตายายของยอด, รายละเอียดเกี่ยวกับนายหมอที่ทำคลอดให้ยอดว่าชื่ออะไร ที่อยู่ ชื่อโรงพยาบาลที่เกิด ที่อยู่ และรายละเอียดเกี่ยวกับนายหนาน นายพ่อนุญธรรมของยอด หากข้อมูลใดมีแล้วหรือมีข้อมูลใดที่ไม่จำเป็น ต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วยนะคะ